

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för mänskliga rättigheter och
diskrimineringsfrågor

Minnesanteckningar - Sakråd om antiziganism den 11 mars

Inledning

Nina Andersson, statssekreterare åt kulturminister Jeanette Gustafsdotter, inledde mötet genom att hälsa alla deltagare välkomna. Statssekreteraren betonade att rasismen i samhället inte kan accepteras och berättade att 8 miljoner kronor i permanenta medel har tillförts arbetet med åtgärdsprogram mot de olika formerna av rasism, däribland antiziganism.

Åtgärdsprogrammen planeras beslutas innan sommaren och genomförs under 2022–2024. Statssekreteraren gick igenom några pågående regeringsuppdrag kopplade till arbetet mot rasism i stort såväl som olika former av rasism, såsom antiziganism:

- Totalförsvarets forskningsinstitut ska kartlägga förekomsten av olika former av rasism i svenska digitala miljöer.
- Statens skolverk ska tillsammans med Forum för levande historia arbeta med demokratistärkande insatser i skolan, folkbildningen och inom andra delar av utbildning för vuxna i syfte att motverka rasism.
- Vetenskapsrådet har i uppdrag att genomföra en särskild forskningssatsning, med utgångspunkt i sitt tidigare redovisade uppdrag att kartlägga och ta fram rekommendationer gällande forskning om Förintelsen och antisemitism samt andra gruppers utsatthet i samband med Förintelsen inklusive romer och antiziganism.
- Länsstyrelsen i Stockholm hade under 2020–2021 ett uppdrag om att öka kunskapen om romska barns och ungas utsatthet för antiziganism i dag.

Synpunkter och förslag om åtgärder inom de strategiska områdena i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Mer kunskap, utbildning och forskning

Under mötet lyfte företrädare för deltagande organisationer antiziganismens långa historia, och att denna lett till inskränkta rättigheter och ojämlika livsvillkor. Det redogjordes för att den strukturella diskrimineringen börjar redan i skolan, och sedan fortsätter bland annat inom andra delar av utbildningsväsendet, i arbetslivet och på bostadsmarknaden. Det påtalades att detta leder till att romer tvingas dölja sin identitet utanför hemmet. Företrädare framförde att fördomar mot och stereotyper gällande romer behöver motverkas samt betonade vikten av utbildning och fokus på insatser i skolan i arbetet mot antiziganism. Det redogjordes för att det saknas satsningar i skolan, och att det knappt undervisas om de nationella minoriteterna. Det lyftes kritik mot att romer inte inkluderas i begreppet Förintelsen. Företrädare ansåg att romska föreläsare bör inkluderas i kunskapshöjande insatser i syfte att förebygga fördomar.

Deltagande företrädare för organisationerna underströk hur viktigt det är att sprida den kunskap som tas fram i arbetet mot antiziganism. Som exempel angavs den rapport som Länsstyrelsen i Stockholms län tagit fram inom ramen för sitt uppdrag att öka kunskapen om romska barns och ungas utsatthet för antiziganism i dag. Rapporten, som bland annat visar på unga romers upplevelser av utsatthet och otrygghet, behöver enligt deltagarna spridas inom exempelvis skolan. Det ansågs viktigt att skriva fram antiziganism i uppdrag till myndigheter för att säkerställa att antiziganismen inte osynliggörs i genomförandet av uppdrag. Det lyftes av deltagande företrädare att Sverige bör lära av Tyskland och inrätta ett forskningscentrum kring antiziganism.

Civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog

Företrädare för deltagande organisationer påtalade att civilsamhället inte har samma möjligheter till främjande arbete idag, och att det krävs ökade och riktade insatser till civilsamhället. Det ansågs viktigt med operativt arbete mot antiziganism som bedrivs av personer med rätt kompetens, samt att romer inkluderas i arbetet.

Ett mer aktivt rättsväsende

Deltagande företrädare för organisationerna lyfte att romer diskrimineras inom offentlig sektor och exemplifierade med myndigheter såsom sjukvården, socialtjänsten och polisen. Det lyftes att utsattheten för diskriminering leder till minoritetsstress, vilket kan leda till hälsoproblem. Under mötet adresserades den allvarliga situationen vad gäller hatbrott mot romer, och att romer både utsätts i sitt yrkesliv och privatliv. Deltagare ansåg att det krävs poliser och åklagare som är särskilt utbildade för att hantera hatbrott riktade mot romer, och att det behövs tjänster särskilt inriktade mot att driva förundersökningar gällande antiziganistiska hatbrott, samt att dessa personer också kan fungera som kunskapskällor i sina organisationer.

Övriga frågor och avslutning

Under mötet lyfte företrädare för deltagande organisationer romers utsatthet i Europa och i samband med kriget i Ukraina. Det redogjordes för att det finns tendenser till att romer inte släpps in i grannländer, och att romers tillgång till pass påverkar deras flyktmöjligheter samt huruvida de omfattas av massflyktsdirektivet. Det ansågs viktigt att ha en enad front i Europa gällande arbetet mot antiziganism. En organisation ansåg att rasism mot romer är den mest accepterade formen av rasism i Europa och därmed borde få ökad status i arbetet.

Företrädare för organisationerna pekade på Kommissionen mot antiziganisms förslag och rekommendationer (SOU 2016:44). Flera företrädare uttryckte behov av en permanent funktion med ansvar för arbetet mot antiziganism. En företrädare ansåg att en ombudsman eller permanent sekretariat skulle vara lämpligt, en annan företrädare förespråkade en expertgrupp av romer i form av en kommission eller kommitté. Företrädare välkomnade arbetet med åtgärdsprogram, men lyfte också farhågor om att arbetet mot antiziganismen går långsamt och att skrivningar urvattnas när de implementeras i praktiken. Det lyftes att romska kvinnor och flickor är särskilt utsatta samt att det krävs särskilda insatser som fokuserar på dem. Vidare betonades att romers rätt till sin kulturtradition som nationell minoritet inte får undergrävas.

Statssekreteraren avslutade mötet med att betona vikten av civilsamhällets arbete på området, samt tacka alla som deltagit och bidragit med intressanta och kloka synpunkter. Därefter gjorde hon en avslutande reflektion och nämnde situationen för romer vid den ukrainska gränsen, behov av

specialutbildade poliser och åklagare, situationen i skolan både vad gäller rasism och minoritetsfrågor, att konkreta åtgärder behövs och att ett samlat grepp är viktigt.

Deltagande organisationer

- Riksförbundet Romer i Europa
- Frantzwagner Sällskapet
- Trajosko Drom
- International Romani Union i Norden
- Nätverket mot antiziganism
- É Romani Glinda
- Föreningen romer, kultur, fritid, kunskap och tolerans
- Internationella Romska och Resande Kvinnocenter
- Romska Ungdomsförbundet
- Centralförbundet Roma International
- Fusion

Närvarande departement

- Arbetsmarknadsdepartementet
- Justitiedepartementet
- Utbildningsdepartementet
- Kulturdepartementet